

չուրի մանկան, երբ դեռ ևս գոյութիւն ունէր Հայոց Բարեգործական ընկերութեան Երևանի ճիւղը, յայտնվել և ցոյց է տուել իր անկողնութիւնը այն բոլոր շրջաններում, որտեղ առհասարակ արտադրութիւն է մի բարի ձգտում, մի արդար դժոճ, նոր հոսանք, նոր ցանկութիւն և վերջապէս նա էր Երևանի առաջադէպ կուսակցութեան միակ թեկնածուն կաթողիկոսական այն բոլոր ընտրութիւններում, որոնք տեղի էին ունենում Ղահարման աղա Մէլիք-Աղամալեանի մահից յետոյ:

Ուրիշ կարծիք չարգել, ժողովրդի ցանկութիւնը ճանաչելու ու նրա արտադրութիւնը հանդիմանալ համապատասխան բոլոր սահմաններում, ահա այն զիստաբար յատկութիւնները, որոնք նրան տուել էին մի համակարգի դէմ:

Բայց որպէս մարդ հանդուրժող ունեցել է և անհատական պակասութիւնները, այսպէս նա, զերբաբարեք և բարկացելով ընտրութեամբ, երբեմն դուրս գալով վայելչութեան սահմաններից, ունեցել է փողոցային միջնադէպեր իր դասակարգի մարդկանց հետ:

Ձը նայած մի քանի պատմութիւններին, նա մինչև վերջն էլ մնաց բարեխիղճ մարդ, արդար ակզորեցնելով զաւանդող, որի մահը չաւերին համակրութեան հետ միասին ցաւ պատճառեց, տեսնելով բաց այն տեղը, որը բռնկուեալ արժանաւոր անհատներ գնալով պակասում են:

Դադարի վրա դրված էր պատկ նաև երիտաւարը: Ս.—Դո

ՀԵՐՈՍ ՖԻՆԱՆՍՈՒՆԻՆ

Բազուի «Бакуи. Пэвѳс.» լրագրի Պարիզի թղթակիցը պատմում է ֆրանսիացի մի հերոս կնոջ մասին: Անտ այդ պատմութիւնը:

Պատմաւոր Լեոնտի աստիճանին արժանացած է տիկին Կարլիէ (Carlier), որ աչքի է ընկել իր քաջութեամբ և ինքնագոյութեամբ այն դէպքերի ժամանակ, որոնք տեղի ունեցան 1895 թ. ին Սիվիլիումը, այսպէս է ասում ֆրանսիական կառավարութեան պաշտօնական օրգան «Journal Officiel»:

Եւ մինչդեռ այս լակոնական հաղորդագրութիւնը առաջնորդ կրճտող պատճառեց անշուքի թիւրքամոլ «Journal des Débats»-ին, Պարիզի միւս լրագիրների մեծամասնութիւնը ամենաանկողնաւոր տողեր է նուիրում տիկին Կարլիէի գործունէութեան, անուանելով տիկինը «Ժամանակակից ֆրանսիական հերոսուհի»: Մի քանի լրագիրներ տպեցին իրանց պատկերազարդ

հարուստներին, շատ անգամ էի մի քանի տասնակուսի ուղեւորութեան հետ զբոսնելով Երևանում արածագրութեան դիմող շրջապատող մարդերում և շատ անգամ ժայռերի և սարերի վրա բարձրացած հրճվում մեր գիւղը կրկին մաս բաժանող Գայլ գետի ոլորտին: Օձապտուցող սողալը տեսնելով, և այդ ժամերին, իմ բոլոր զրադմունքների ժամանակ դաշտում թէ ուսումնասիրում, մարդու թէ կոտորում, իմ ականջները լսում էին կարծես օդի հոսանքների միջից, քամու միջից, առեւակի խորխորանքի միջից մի քանի շատ պաշտելի անուններ:

Ներսէս պատմաբան մի անգամ ծրագրի էր մշակել, որի շնորհիւ ևս, գիւղացի մի երեւոյ, ամառում էի մեծ մարդ դառնալ: Մի խումբ երանգներն ու համապատասխան ինտելիգենտ երիտասարդներ Պաշտում կազմել էին Վիտալիայ ընկերութիւնը, որ իմ մասնադ երևակայութեան առաջ բաց էր անում լայն հորիզոններ: Մի քանի ինտելիգենտ երիտասարդներ իրար ետևից յաճախ գալիս անց էին կենում մեր հովիտներով և մեզ խօսում էին ինչ որ Արծրունու մասին, որ բոլոր հայաստանցի հայերին կրթվելու, գաստիարակելու միջոց է տալու, նրա շնորհիւ է Վիտալիայ ընկերութիւններին գոյութիւնը, նրա շնորհիւ էր Ներսէս պատմաբանի ծրագրերը, նրա ՎՄԿՊ-ը շատ բաներ է անում, նա սերմանում է մեր մտաւոր անդամները, նա մշակում է մեր սիրտը, մեր միտքը: Եւ այդ անունը մեզանից վերստին հետոյից գալով արձագանքում էր մեր ժայռերին խիլով, օդի հոսանքներում գալարվելով: Այդ անունն հետ կրված էին շատ փառասէր պատմութիւններ, որոնք մեզ լոյս, կենք էին խոստանում:

Ինչքան մեծ է անկեղծ մարդը, մարդու հասարակական գործիքը, որքան ուժեղ և կենսատու է աշխու խօսքը: Դրանցի քուրդերով չորջուրապատում մեր գիւղերում, որի գլխին դամակլանա սուրբ միջոց անպակաս է կրել, մի անուն, մեզանից շատ շատ հետի ապրող մի մարդ կենդանութիւն, յոյս, լոյս էր սփռում: Այդ անունը, ինչպէս մի ուժեղ արև, իր մարմնակները ունէր:

յաւելումներում տիկնոջ լուսանկարը, որ ներկայացնում է ձի հեծած կնոջ վայրենի լեռներին մէջ:

Ո՞ւ է դա: 1895 թ. ին նոյեմբերին էր...

Հեռու, մի ինչ-որ տեղ, լեռներում, թիւրքաց Հայաստանի խորքերում տեղի ունէր մի սոսկալի տրագեդիա, պատրաստվում էր մի ինչ որ դեռ չը լսված բան, ամեն տեղ, երկրի զանազան անկիւններում լսվում էր խորհրդաւոր ջնջում: Մեզ թոյլ են տալիս կոտորել յորիտեսներին...

Նոյն տարվայ նոյեմբերի 12-ին, այն ժամանակ, երբ տիկին Կարլիէ իր ամուսնու հետ, որ Սիվիլիայ ֆրանսիական հիւպատոսն էր, պատրաստվում էին կարգաւ մի ինչ որ թւարած հեռագիր, յանկարծ լսվեց մի խուլ աղմուկ, աղմուկը սաստկանում էր և միանգամից պարզվեց, կասկած չը կար, — դա խմբական հրացանաձուլութիւն էր: Բայց դեռ չէր կարողացել հանդարտվել այդ աղմուկը, երբ չորս կողմում լսվեցան սիրտ պատռող աղաղակներ: Ա.մ.ին ինչ խառնվեց, ասում է տիկին Կարլիէ իր նոր հրատարակած օրագրութեան մէջ — Երևանի ճիւղ և վերաբերվածների աղաղակները, ինչ-որ մարմինների անկումը, կանանց յուսահատական հեծնանքները...

Այսպէս շարունակվեց քսան րոպէ, որից յետոյ ամեն ինչ կարծես հանդարտվեց: Այն ժամանակ ֆրանսիական հիւպատոս Կարլիէ իր կնոջ հետ, վերցնելով մի մի հրացան, գնում են իրանց տան կողքը և բարձրացնում են ֆրանսիական դրոշակը: Բայց շուտով երևում է բաշխողութիւնների մի վայրենի խումբ, որ վազում է երեք անգն հայերի ետևից, հասնում է նրանց և մի մի անձն զանգուշում է դարձնում... Այն ժամանակ տիկին Կարլիէ, այլ ևս չը համբերելով, շտապով վերցնում է հրացանը ուսից և արձակում է դէպի կատաղած ամբուլ: Իրեն պատասխան Կարլիէ դուրս լսում է իր ականջների մօտ գնդակների սուլոցը, տիկին Կարլիէ նորից հրացան է արձակում և այս անգամ լիքաբերում է բաշխողութիւններից մէկին: ամբուլը վերցնում է նրան և հեռանում է Սիվիլիայ միւս թաղերը:

Ֆրանսիականների կոտորածն ու հալածանքը շարունակվեցին մինչև փետրվար, այսինքն երեք ամիս, և այդ տարող ժամանակի ընթացքում քաջարի տիկին Կարլիէ ապրում էր մահալան միջոցների մէջ, իրաքանչիւր րօպէ ենթարկվելով միւս գեղավորների վիճակին: (Իր շարունակով)

Գաժառ-Քաթիլայան, Բաֆֆին, յետոյ Լեոնից, Վասակունի, մասնաւոր ժիւրայր Վասակունիի անունը մեզ համար աւելի պաշտելի էր. դա մեր հայրենի քաղաքի ուսումնասիրանի տեսուչն էր և Միւլթիսարֆին սարսափ ազդող բարեկամը: Կա ին նաև կանաչը, որոնք անունները նոյնպէս շատ բարձր էին հնչելում: Արձագրութեան մեր սարկուն: Դպրոցաւոր տիկինն անց ընկերութիւնը, «Ազգանուէր հայոյ հիւներ»-ը, շատ ուսում առած, շատ հարուստ կանաչը, որ մեր հայրենի գիւղը վարժուէի էին ուղարկում, վարժուէիներ ուղարկում էին և շատ հայաբնակ խաւար անկիւններ: Դրանց էլ օգնում էր մեզանից շատ հետի եղող Արծրունին — Մշակու:

Յետոյ շատ չար ու բարի անցան մեր զբոսով, մարդիկ խողովողներն օրը ցերեկով ինչպէս հաւեր, զբոսումս եկաւ տարաւ ամեն բան, շատերը թողին տուն ու տեղ և փախան օտար աշխարհներ: Եւ այդ օտար աշխարհներում իսկ, այդպիսի վատ օրեր տեսնելուց յետոյ իսկ թէ Ա.մ.իւլիայում, թէ Եւրօպայում, Բուլղարիայում, թէ Կովկասում, բոլոր թշուառների յոյժը դարձեալ ՎՄԿՊ — Արծրունին էր: Եւ երբեք չեմ կարող մոռանալ Բաթումի մի սրճարանում մի տղէտ գաղթականի սասմը: Մեծ կոտորածներից ճողպարած հազիւ ինքնիրան գցել էր հարևան մեծ կայսրի հովանաւորութեան տակ եղող այդ քաղաքը, բոլոր իրան շրջապատողներն էլ իրեն պէս էին, ոչինչ չէին կարող մոռնել, իրանց կենքը կախում ունէր պատմական ողորմարարչիների քմահաճոյքից, և կեղտոտ, մութ, խոնավ սրճարանում, սեղան սեղանների շուրջը հաւաքված, զաղչացած օդը չնչլով, միայն թէյով, ցամաք հացով և ծխախոտով մոտոցող այդ քաղաքութիւնը խօսում, դառնում էր իր վիճակի մասին և այդ վիճակը այնքան էլ յուսահատական չէր գտնուէ: ՎՄԿՊ-ը դեռ մնում է, արտադրական նրանց յոյժ սրից փախած, ցնցոտիների մէջ գրկված գաղթականը, նա ինչպէս միշտ, այժմ էլ մեր մասին լաւ կը խօսի, բարի կասի, և մարդիկ նրա ձայնը կը լսեն: Եւ նա չէր

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունվարի 16-ին
Լսվում է, որ քահանաների ապահովութեան գանձարանը, մի տարուց աւելի ապօրինի, անկոնտրոլ, նոյն իսկ անկանոն գործելուց յետոյ, վճռել է ընդհանուր ժողով հրաւերել — հաշիւ տալ, վարչութեան անդամների, գանձապահի և ինժեների գերեզմանատան վերահսկող անգամների ընտրութիւն անել:

Ինչպէս յայտնի է ՎՄԿՊ-ի ընթերցողներին, անցեալ տարի էլ, յունվարի 29-ին և փետրվարի 5-ին, կայացան ժողովներ և կատարվեցին ընտրութիւններ. յայտնի է նոյնպէս, որ այդ բոլոր իր ժամանակին անուանեցինք անկանոն և ապօրինի կոնսիստորիայի նախագահ մարգարայտի միջամտութեան շնորհիւ: Մեր մերկացումները անհետանք չը մնային. ընտրութիւնները չը հաստատվեցին: Գանձարանի օրինական տեսուչը բացակայ էր, որ և պէտք է հաստատու ընտրութիւնները: Նրա բացակայութեան դէպքում, տրամաբանօրէն և գանձարանի կանոնադրութեան ոգուց ուղղակի բղխում է, որ ընտրողական արձանագրութիւնները պէտք է ներկայացվեն վերահսկող կաթողիկոսի հաստատութեանը:

Այստեղ կանգ առաւ և նախադաս մարգարայտը:

Նա ուշքի եկաւ, տեսաւ, որ սխալվել է, որ ինքը չէ կարող հաստատել ընտրութիւնները, չը կարողացաւ և կաթողիկոսի հաստատութեանը ներկայացնել, որովհետեւ ինքը նախագահ էր ժողովների՝ առաջնորդական տեղապահի լիազօրութիւններով:

Հայր սուրբը եթէ հուճեցաւ քաջութիւն կամ քաղաքագիտական առաքելութիւն խոստովանելու իր սխալը, զոնք յարգանք պիտի տաճէր դէպի քահանայական դասը և դէպի նրա ապահովութեան գաղափարը և հնարաւորութիւն տար մեզ նոր ժողով հրաւերելու՝ համաձայն մեր ներքին կանոնադրութեան, այդ էլ չարաւ:

Հին վարչութիւնը մնաց իր տեղում, իսկ մոլթ անկիւններում և կոնսիստորիայի ծառայի սենեկում զանազան խոստովանելով համար իր օրէնքը որսողները մնացին յուսահատ:

Այժմ հանգամանքները փոխվել են, այժմ ներկայ է գանձարանի օրինական տեսուչը, թեմական առաջնորդը: Պէտք է յուսար, և ես պարտք եմ համարում լորդոր կարգաւ իմ պաշտօնակիցներին, որ հետաւետութեամբ նային զանազան օրտակար նպատակի վրա, նպատակ, որի իրագործումը ապագայում մեծ պատիւ կը բերէ ներկայ քահանայութեանը, և որի խախտումը, ինչպէս նկատվում է ընդհանրապէս, մեծ անուանարկութիւն և անշնչելի արատ կը բերէ նոյն քահանայութեանը:

Քահանաներ, քահանայներ, երանի դուք այժմ զգայիք, թէ որն է ձեր օգուտը, երանի դուք կանգնած լինելիք ձեր կոչման բարձրութեան վրա և ձեր վրա գալիք տրեքի առաջնաւոր:

սխալվում. թէ Արծրունին չը կար, բայց նրա ՎՄԿՊ-ը կար, նրա ընկերները, ժամանակակիցները դեռ մնում էին և դրանք ամեն միջոց գործ գրին, որ իրանց մօտ ապահանած ազգակիցներին օգնեն:

Համազգային այդ սարսափների ժամանակ նոյն իսկ տղէտ հայ կիւնը օգնութեան ձեռք կարկանդակ էրեն դիմող գաղթականին, հայ գիւղացին իր հացը չը խնայեց իր մօտ ապաստան գտած իր եղբոր համար: Միայն մի դասակարգ անտարբեր գտնվեց դէպի այդ մեծ աղէտի գոհնը, դա մեր ժամանակակից ինտելիգենցիան էր: Լուսաւորի Աստուածատուր Կաճկաճեանը մի անգամ շատ դառն մի խոստովանութիւն արաւ, այդ այն էր, որ իր կենքը խորտակել է մեր ինտելիգենցիայի անտարբեր վերաբերմունքը դէպի իրանց հասարակական պարտականութիւնները այդպիսի մի մեծ աղէտի ժամանակ:

— Սակայն դեռ կան լաւ մարդիկ, դեռ ապրում են վաթսուական երջանիկ թւականների անմիջական յաջորդները:

Ամեն տեղ, ամեն քիչ թէ շատ հայաբնակ քաղաքում հայ ինտելիգենցիան ամեն ժամանակ իր պարտքերը չը կատարեց, իսկ այդ աղէտի ժամանակ նրա անտարբերութիւնը աւելի նկատելի էր մանաւանդ նրանով, որ ոչ մի մարդ իր բարոյական և նիւթական օգնութիւնը չէր խնայում թշուառների օգտին, Նոր-Նախիջևանում մի քանի աղջիկներ հրաչնքի գործեցին: Անցան այդ երջանակ անտարբեր մնաց: Ո՞չ մի ինտելիգենցիա զարձակով անտարբեր մնաց: Ո՞չ մի գործ չը կա՞ց անելու, արգարանում էր նա, և կոնֆօրտի, զուարճութիւնների յետևից էր վազում: Այդպէս նոյն իսկ Թիֆլիսում, հայաչափ աղաղակ մի քաղաքում, ուր կայ հայ ինտելիգենցիայի թեմակալութիւնը ու ՎՄԿՊ-ը, Բարեգործական ընկերութիւնը մի քանի անգամ միայն ունի. նոյն իսկ Բաթում, ուր կան հարեւաւոր համալսարանական ինտելիգենտներ մի քանի դասիական գործ իսկ չեն կարողանում կատարել և եթէ դեռ այդ երկու հաստատութիւնները մնում են, այն էլ չնորհիւ մի քանի

նէխը: Բայց երբ կը գայ ժամանակը, երբ ձեր յիշատակը հողի հետ կը հաւասարվի և գիշատիչների բաժին կը դառնայ, ինչպէս նման ուրիշ ժառանգութիւններ, այն ժամանակ դուք ամօթահար՝ նոյն իսկ չէք համարձակվի մարդկանց երեսին նայել:

Մինչև երբ պէտք է ներկան ապագայի ներկատմամբ կոյր լինի:

Քահանայ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յարութիւնեան և Շահլամեան առևտրական ընկերութիւնից ստացանք 10 րուբլի մի օրինակ ՎՄԿՊ ուղարկելու Հաֆթվանի «Դրա» սիրաց ընկերութեան՝ գրադարանին:

Ստացանք մի գրքոյի, որ ներկայացնում է Ղուբայի գաւառի գորգագործական արհեստի ուսումնասիրութիւնը: Այդ ուսումնասիրութիւնը կատարել է Թիֆլիսի տնայնագործական կոմիտէի յանձնարարութեամբ Յ. Կարաւորչաւ, իսկ նիւթի մշակութիւնը և խմբագրութիւնը Լոյսի: Գրքոյի մէջ, որ բաղկացած է մօտ 70 երեսից, զետեղված են գործիչների և գորգանալիների նկարներ, նաև վիճակագրական աղիւսակներ: Գրքոյի հրատարակված է տնայնագործական կոմիտէի հաշուով:

Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնասիրանի վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան առաջ, որով խնդրում է այդ ուսումնասիրանի դասաւանդման ծրագրի մէջ մտցնել նաև մեղուապահութեան դասը և հիմնել դպրոցում մի օրինակելի մեղուանոց: Ուսումնասիրանի վարչութիւնը մտադիր է մեղուապահութեան դասերը յանձնել ուսուցիչ Սատուխինին:

Այս յունվար ամսի վերջերս կովկասեան ջրաբաշխական վարչութեան մէջ կը կայանայ ինժեներ-գիւղագրական համաժողով, որ պէտք է քննէ ջրաբաշխական զանազան հարցեր:

Ստացանք երգիչ Մ. Վարդիկեանի դաշակ-ցած «Հայաստան երկիր դրախտավայր» երգի նոտաները, հրատարակված ա. Պետերբուրգում: Գինն է 40 կօպէկ:

Թիֆլիսի բնակիչ Ի. Դ. Սարաջևը յայտարարութիւն ներկայացրեց Թիֆլիսի քաղաքապետի պաշտօնակատարին, որով խնդրում է դուռնային քննութեան առաջարկել իր խնդրեք ձեռքարչի մի նոր գիծ յինչու վերաբերմամբ: Սարաջև

եռանդուն մարդկանց:

Եւ Պարսկաստանում, ուր հայ տարբեր տնտեսական ապարեզում առաջնակարգ դիրք ունի, ուր գոյութեան կուռի ձևերը դնալով աւելի բազմաձև են դառնում և հայ տարբեր կոչված է մրցելու թէ օտար և թէ ներքին շատ ազդեցութիւնների դէմ, ուր գոյութիւնները, նիւթական կամ բարոյական, դեռ նախապետական ձև ունեն, Պարսկաստանում հայ ինտելիգենցիայի առաջ բաց են շատ ապարեզներ. գործունէութեան, նա կարող է իր խելքն ու զիւստութիւնը, իր բարեկամեցողութիւնն ու ձգտումները գործ դնել, ինչպէս բարոյական-ուսումնական, նոյնպէս և տնտեսական ապարեզներում, և իր կոչման բարձրութեան վրա կանգնող ինտելիգենտը այստեղ, մեզ մօտ, Պարսկաստանում կարող է շատ շուտ ժողովրդականութիւն ձեռք բերել:

Իսկ արդե՞ք մեր սակաւաթիւ ինտելիգենցիան հասկանում է այդ կամ կատարում է իր պարտականութիւնները: Բայց շատ քիչ երջանիկ բացառութիւններից, ոչ Տնտեսական ապարեզներում նրանք ստրուկներ են տեղական տղէտ բուրժուազիային, ոչ մի ինքնուրոյնութիւն, ոչ մի նոր եղանակ գործելու, իսկ ուսումնական-բարոյական գործերում նրանց դերը աւելի բացասական է, քան դրական:

Արծրունու մահվան օրից 10 տարի է անցել, շուրջ մեծ հանգուցեալը չէր էլ մտածում թէ հայաշատ մի երկրից, որպիսին է Պարսկաստանը, իր մահվան տաճարաւայ տարեդարձին այսպիսի տխուր ձայններ պիտի արձագանգվեն իր ՎՄԿՊ-ի էջերում տեղական հայ ինտելիգենցիայի հացէին: Սա յուսահատական է. բայց ոչ ՎՄԿՊ-ը դեռ մնում է, նա տաւում է իր հետ մի խումբ լաւ մարդիկ և այդ մարդիկ շնորհիւ ՎՄԿՊ-ին կարող են յուսար, որ մեր վիճակը այնքան էլ վատ չէ լինելու:

Այդ յուսով էլ մեք գրում ենք այս տողերը:

Գր. Մարգարեանց

Հեղ. Պ. Պիլիպի քաղաքային ինքնավարութիւնից
արտոնութիւն է խնդրում՝ ձեռքարկի դիմ անց-
կացնելու Կախէտի անկախ հրապարակից դէպի
քաղաքային սպանդանոցը:

Երկրագործութեան և պետական կալուած-
ների միջնորդութեան մէջ, ինչպէս հաղոր-
դում են Պետերբուրգի լրագիրները, կազմված
է մի մասնաժողով, որ պէտք է զբաղվի գիւ-
ղատնտեսական ուսումնարանների դասընթաց-
քի մէջ չընթացողների դասեր մտցնելու
հարցով:

Մօտ օրերում հաղորդակցութեան ճանա-
պարհների միջնորդութիւնը դրական մտքով
վճռել է արդարաւոր գնացքների համար առան-
ձին կառավարիչների նոր պաշտօն սահմանելու
հարցը:

Եւ ԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ժողովրդի այ-
սօրայի խնայակցութեան միակ նիւթը երկա-
թու ախ գնացքի խորտակումն է, որը
դուրս գալով երէկ, յունվարի 12-ին, ժամը
առաւօտեան 11-ին Ալեքսանդրովից դէպի
Երևան, Ղարաբուրում և Արաքս կայարանների
միջակայքում դուրս է գալիս ընկնելից և խոր-
տակվում է: Ասում են, որ մի կօնքուկտօր և
մի ճանապարհորդ սպանվել են, իսկ 7 հոգի
վիրաւորվել են: Վաղօրների թափփութներ
պատճառով դիմը փակված է, որի պատճառով
երթիկները մինչև 16-ը դադարած կը
լինի: Մանրամասնութիւնները պակասում են»:

ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի
յունվարի 6-ին Արօրհնէի հանդէպ մեզանում
բացառիկ ճշտութեամբ են երկուս, չորսիւ
մեր եկեղեցու խմբակներ՝ պ. Յ. Թումանյանի
գործ դրած եռանդուն վանքերի: Պարոնը միաց-
նելով եկեղեցական քառաձայն խումբը իր նոր
կազմած կօնքուկտօր խմբի հետ՝ յատկապէս
այս օրվայ հանդէսի համար պատրաստել էր
իր առաջնային վերածած հանդէսին պատշաճ
շարականները, որոնք այնքան ազդեցիկ
որ ոչ միայն հայերի, այլ և բազմամարդ օտա-
րազգիների հետաքրքրութիւնը շարժեցին: Դեռ
չենք յիշում Ասխարաբում այսօրինակ մի եր-
գեցողութիւն Արօրհնէի հանդէսներին. պիտի
խոստովանուի, որ դա մի բացառիկ երեւոյթ էր,
որի ազդեցութիւնը գէթ մասամբ կախված էր
և այն օրերից, որ ու տիկնիկներից, որոնք
թօթափելով հնութեան փայլն ու արհամար-
հելով փառք նախապաշարմունքները, ամենայն
պատրաստակարգութեամբ յանձն էին առել մաս-
նակցելու երգեցողութեանը: Ուսմբը բաղկա-
ցած էր մօտ 50 հոգուց»:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Բերկի վար-
դապետը վերադառնալու Կաթողիկոսի անուա-
նակութեան տնին, Ազգայնաց եկեղեցու
պատարագի ժամանակ, այդ վարդապետը
հայրապետական մեղծաբան չը սպասելով,
պատարագը կիսատ թողեց և ուսուցիչնե-
րին ու աշակերտներին առաջ դուրս գնաց
եկեղեցուց: Այս տարու ինչպէս յուզմունք
պատճառեց եկեղեցուս, ամենքը ցանկացան
իմանալ պատճառը: Դիպքը պարզվեց այս-
պէս. Բերկի վարդապետը կամեցել է հայրա-
պետական մեղծաբան պատարագի կեսին կա-
տարել, իսկ առաջինը պատուիրել է սպա-
սել պա. արարգի վերջին, ինչպէս ընդունված է:
Առաջնորդի պատուէրը դուր չէ եկել Բերկին
և նա անել է հանգէս ունենալ, կը գնալ դպրո-
ցում հանդէս կատարելու: Իսկ չարքայական
հանդէսը կատարվել է եկեղեցում մեղծաբան
կատարելուց յետոյ»:

ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Մամար-
դանդի փոքրաթիւ հասարակութեան մասող
ներուցի մէջ բաւական կենդանութիւն առաջ
բերեց յունվարի 3-ին հասարակաց ժողովա-
րանում սարկված տօնածաղու Մամարդանդի
հայ գաղութի մէջ այս առաջին անգամն է, որ
գրուի է գալիս այս տեսիլ բան է զարմանա-
լի չէ, եթէ ձեռնարկող տիկնիկները վախճա-
նով էին սկսել գործը: Տօնածաղու զաւակն
ուրախ անցաւ, չորսիւ նոյն կարգաւորիչ տի-
կնիկների 40-ի չափ հաւաքված երիտաները
երգեցին «Մեր հայրենիք», «Պառաւ և այժմ»,
«Նոր-տարի» «Приветіе въ школу»: Մի
քանիսը բաւական աջով արտասանեցին անգի-
րարած տոնածաղիկներ լէ՛ ռուսերէն, լէ՛ հայե-
րէն: Ամենից վերջը պարեցին Արժանի են
չնորակալութեան տ. ո. Վ. Միլիթանդի և
Միլիթ-Միլիթանդի, Միլիթ-Շահնազարեանի
և օր. Բեքմիսեանի և այլն Չափազանց օգու-
կար են այդպիսի զուարճութիւնները երեխա-

ների համար Մամարդանդի նման քաղաքների
հայկական գաղութների մէջ, մասնաւոր
զոնդողութիւնն էլ ծնողների կողմից չնայն էր
Իւրաքանչիւր երեխան տալիս էր 1 ռ. և նոյն-
քանի ստանում էր նուէր»:

ՆՈՐ-ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ մեզ գրում են. «Երեք օր է,
որ Նոր-Բայազետում երկար ու բարակ զրոյց-
ների, օրվայ հարցի առարկայ է դարձել տե-
ղացի օրերդներից մէկի, Ալվազեանց Կարտ-
պետի դուստր Շուշանի յափշտակութեան փո-
քը, կատարված անդուպ յանդիմանութեամբ և
համարձակութեամբ: Անա մանրամասնութիւն-
ները: Ամսիս 12-ին, ցերեկվայ ժամը երեքին,
ժամագործ Բալայեանը վերադառնալիս է լի-
նում հարկան Ղուլալի գիւղը գնացած ուխ-
տատեղուց, հետո ունենալով իր մօրն ու կնոջը
և մօրաբորջը իր աղջկայ հետ Նոր-Բայազե-
տից մի վերստ հետադարձութեան վրա տեսնում
են մի խումբ մարդիկ, բաղկացած հինգ հո-
գուց, կանգնած են ճանապարհին սպասողա-
կան դիմելով: Հնգից երկուսը զինատուրված
են եղել քրդական տարազով, սանձից բռնած
ունենալով և պատրաստի մի ձի: Դրանցից
մէկը սառկայ փաշաքնդից հայ է եղել և ճա-
նաչվել ժամագործի կողմից. ճանաչվել է նախ-
պէս և յափշտակութեան զեկավարը, Երկնեց
կամ հանրածանօթ կոչւումով Դաւիթ Աղաբէկը,
որի համար և պիտի փախցնվէր օր. Ալվա-
զեանցը: Ինչպէս պարզվում է, որ իր յինիս կա-
մեցել են յիշեալ Երկնեանցի մեծ եղբոր հա-
մար, բայց մերժում են ստացել, իսկ կրտսեր
եղբայրը, տեսնելով նրա զեկեցկութիւնը, մը-
տաղբիւլ է տանել իրան կնոջն, գործ դնե-
լով բռնութիւն: Երբ ոչինչ չը կատարող ժա-
մագործը իր ուղեկիցներով մօտենում է դա-
րան մօտած խմբին, երկուսը յորձանքում են
նրա վրա և կոչվանդելով ուժով բազուկների
մէջ թոյլ չեն տալիս շարժում գործել: Միւս-
ները շտապում են օր. Ալվազեանցին նստաց-
նել ձիու վրա, բայց չեն կարողանում կանանց
ձեռքից խլել նրան և ինքը գործ խիստ յաճա-
կ և տուկուս դիմադրութիւն է ցոյց տալիս, օժտ-
ված լինելով արտակարգ ուժով: Այդ դիմադ-
րութեան մէջ պատահողութեամբ են նրա հան-
դերձները, կորչում է զլիս շար և, որքան հա-
ւատարմ է, պարմանցի ոսկեայ գրամներից
մասնակը, իսկ ձեռքերը ճանկոտվում են: Այդ
միջոցին յանկարծ զանգարների և կառքի մօ-
տենալով ձայն է լսվում: Ժամագործին բռնողները
բաց են թողնում նրան և հանում են ընկերնե-
րին օգնելու: Տեսնելով իրան ազատված, պ.
Բալայեանը վաղ է տալիս դէպի մօտակայ շի-
նութիւնները, որտեղ ստորափոխներ են կե-
նում, նրանց իմաց տալու նպատակով: Յափշ-
տակողները նկատում են ժամագործի անպա-
տանալը և գուշակելով մօտալուտ վտանգը,
թողնում են ամեն ինչ և փախչում մերձակայ
լեռներով, չը կարողանալով դուրս հանել ի-
րանց նպատակը: Գիւ անց հանում են ստորափ-
նիկները, բայց արդէն ուշ է լինում յանցա-
ւորներին բռնել: Ներկայումս եղելութեան մա-
սին արդէն յայտնված է պատշաճաւոր իշխա-
նութեան և գործին օրինաւոր ընթացք է տըր-
ված: Սպասում ենք պատժված տեսնել յան-
դուքներին, որոնցից մէկը արդէն կախնաւոր-
ված է»:

«ՄՇԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՈՒՆԱՅ ԳՈՐՆԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 յունվարի
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Յունվարի 15-ին նորից թոյլ
է տրվում «Виржевыя Ведомости» լրագրի
հատով վաճառումը: Ընդհանուր մաքսային
տարիքը տրված է «Вестникъ Финансовъ»-ի
№ 3-ի առանձին յաւելումով մէջ:
Կ. ՊՈԼԻՍ. Լուր է պտուտ, որ սուլթանը
միջնորդում է Փրանսիական կառավարութեան
առաջ Մանսուր փաշայի մարմինը: Կ. Պոլսի
տեղափոխելու մասին, որպէս զի նրա գերեզ-
մանը երկրպագութեան առարկայ չը դառնայ
են մարտիրոսացնել նրան և պրօպագանդայի
նպատակով կարող են ուխտագնացութիւններ
կատարել նրա գերեզմանի վրա:
ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ. Անգիժանից «Заканчивае О-
бозрѣніе» լրագրի հետագրում են, որ շատ
ձիւն եկաւ և սկսվեցին սառնամանիքներ, ո-
րոնք անկալած սաստիկ կազդէն վնասված
տեղացիները առողջութեան վրա, որոնք բը-
նակում են վրանները և փայտե խրտանե-
րում: Մանուկները առողջում են ցրտից: Պա-
կասում է փայտ Յունվարի 8-ին բացված ա-
պաստանը լցվում է ցրտերից ազատվել ցան-
կացողներով: Պէտք էր Կարմիր խաչի միջոց-
ներով աւելի շատ ապաստարան-բարակներ
կառուցանել:

ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ. Երկրաշարժից կոտորվածների
թիւը զեկտեմբերի 3-ին մասնաւոր տեղեկու-
թիւններով հասնում է մինչև 10,000: Պաշտօ-
նապէս յայտնի է 5000 սպանվածների մասին:
Տեղացիները յօժարութեամբ չեն խօսում կո-
տորվածների թիւի մասին: Վնասները միջոցա-
ւոր են և յայտնի չէ, թէ արդեօք վարձատրու-
թիւն կը տան, ամենքը աշխատում են համոզել
այդ բանում տեղացիներին, անելով, որ դժբաղ-
դութիւնը տանել աւելի հեշտ է, թէպէտ այդ
դատողութիւնը անհիմն է: Կարելի մեծ է, և կա-
ռավարչական օգնութիւն օգտաւէտ է: Բաց-
ված է հասարակական խանութ ռաւովին ան-
հրաժեշտութեան միջոցները է ժամ ծախելու
համար: Կան փայտի պաշարներ ռուսաց աղ-
գաքնակութեան պէտքերի համար: Կարմիր
խաչի արագ բարեբար օգնութիւնը և մա-
նաւոր սենեկապետ Ալեքսանդրովսկու գոր-
ծունեութիւնը, որը պտուտ լիարժեք գիւ-
ղերը, ազգաբնակչութեան մէջ յատկապէս
թիւն են թողնում և ամբաստում են չնորհա-
կալութեան զղացմունքները դէպի Կարմիր
խաչի Օգոստոսիան հովանաւորութիւն: Ստոր-
կերկայ բաղլուսմանը Անդիժանու, երբեմն
բաւական զօրեղ, համարեա ամեն օր կը կնկնու-
նեն. մասնաւոր ցնցում զգացվում էր յունվարի
6-ի գիւղերը: Ուղղէնում, որը Անդիժանից 90
վերստ հեռաւորութեան վրա է գտնվում, ճեղ-
քաւածներ գոյացան տներում. բնակիչները
հեռացան տներից և տեղաւորվեցին վրաննե-
րում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«НОВОСТЯ» լրագրում կարդում ենք հետե-
ւեալը: «Սպանութեան յայտնի փորձը Կ. Պոլսի
հայոց պատրիարք Օրմանեանի կեանքի դէմ
ժամերգութեան ժամանակ ընականաբար մեծ
խորանցում գցեց հայկական և թիւրքական
չըջաններում: Երկու կուսակցութիւնն էլ այժմ
փոխադարձաբար մեղադրում են միմեանց և
իրար վրա են դրում ռմբագործութեան յան-
ցանքը: Թիւրքական իշխանութիւնները, համա-
րում են մի փորձական, որին կաշտել է թիւրք
կառավարութիւնը որոշ նպատակով: Հաւանա-
կանօրէն պէտք է նշեալ, որ չարագործը
ուղարկված է եղել հայկական կօստետի կող-
մից, որ դժգոհ է պատրիարքից նրա թշու-
րութեան և անփութութեան համար պաշտպա-
նելու իր հօտը: Կ. Պոլսում հեծեալ պահպան-
ների թիւը կրկնապատկված է, և հայերի զը-
րութիւնը Թիւրքիայում աւելի ևս փառացել է:
Թիւրքաց պաշտօնական չըջաններում սպանու-
թեան այդ փորձը համարում են անձնական
վրէժխնդրութեան արդիւնք: Այն երիտասա-
րդը, որ կատարել է ապանութեան փորձը, դե-
ղադրո՞ծի մի աշակերտ է՝ պետական բժշկա-
կան ուսումնարանի երրորդ կուրսից, Յակըր

խաչիկեան անունով: Նա էրգրումից է: Ոճրա-
գործութեան շարժառիթը դեռ ևս բողոքովին
չէ պարզված: Առաջին հարց ու փորձի ժամա-
նակ խաչիկեան յայտնեց, թէ կամենում էր
սպանել պատրիարքին չաւ համար, որ նա մի
ժամանակ կամեցել է արձակել նրան ուսում-
նարանից: Բժիշկները յոյս ունեն, որ մօտ օ-
րերումս պատրիարքին կարելի կը լինի տե-
ղափոխել Պէրս: Մեծ-վիզիրը, միջնորդ-
ները և այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ գա-
լիս են տեղեկութիւն իմանալու նրա առողջու-
թեան մասին: Ոստիկանութիւնը հերքում է,
թէ իբր պատրիարքը սպանութեան փորձից
առջև սպառնական նամակներ է ստացել:

Սերբայուս գտնվում է Մոլդաւի հնգա-
մասեանի լիակատար ձեռագիրը, որ դրված
է սառնախական լեզուով: Այս ձեռագիրը, տե-
ղեակ անձերի անկող, շատ հին է և գրված
է 735 թւականին Գ. ծ. առաջ:

Թիւրքական նոր մեծ վիզիր Ֆերիդ-փա-
շայի դէմ պաշտպանական կուսակցութիւնն ար-
դէն սկսել է իր ինտրիգները: Նրան մեղա-
դրում են այն բանում, որ իբր նա կամենում
է օգուտ քաղել իր անազնի ազգեցողութիւնից
արմատացնելու միջոց և հաշտեցնելու նրանց
երկու ցեղերի միմեանց հետ՝ նրանց միջոցով
մեծ դեր խաղալ քաղաքական մեծ յուզմունք-
ների ժամանակ:

«ՄՇԱԿ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՈՒՆԱՅ ԳՈՐՆԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 յունվարի
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Յունվարի 15-ին նորից թոյլ
է տրվում «Виржевыя Ведомости» լրագրի
հատով վաճառումը: Ընդհանուր մաքսային
տարիքը տրված է «Вестникъ Финансовъ»-ի
№ 3-ի առանձին յաւելումով մէջ:
Կ. ՊՈԼԻՍ. Լուր է պտուտ, որ սուլթանը
միջնորդում է Փրանսիական կառավարութեան
առաջ Մանսուր փաշայի մարմինը: Կ. Պոլսի
տեղափոխելու մասին, որպէս զի նրա գերեզ-
մանը երկրպագութեան առարկայ չը դառնայ
են մարտիրոսացնել նրան և պրօպագանդայի
նպատակով կարող են ուխտագնացութիւններ
կատարել նրա գերեզմանի վրա:
ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ. Անգիժանից «Заканчивае О-
бозрѣніе» լրագրի հետագրում են, որ շատ
ձիւն եկաւ և սկսվեցին սառնամանիքներ, ո-
րոնք անկալած սաստիկ կազդէն վնասված
տեղացիները առողջութեան վրա, որոնք բը-
նակում են վրանները և փայտե խրտանե-
րում: Մանուկները առողջում են ցրտից: Պա-
կասում է փայտ Յունվարի 8-ին բացված ա-
պաստանը լցվում է ցրտերից ազատվել ցան-
կացողներով: Պէտք էր Կարմիր խաչի միջոց-
ներով աւելի շատ ապաստարան-բարակներ
կառուցանել:

ԱՍԽԱՐԱՒԻՑ. Երկրաշարժից կոտորվածների
թիւը զեկտեմբերի 3-ին մասնաւոր տեղեկու-
թիւններով հասնում է մինչև 10,000: Պաշտօ-
նապէս յայտնի է 5000 սպանվածների մասին:
Տեղացիները յօժարութեամբ չեն խօսում կո-
տորվածների թիւի մասին: Վնասները միջոցա-
ւոր են և յայտնի չէ, թէ արդեօք վարձատրու-
թիւն կը տան, ամենքը աշխատում են համոզել
այդ բանում տեղացիներին, անելով, որ դժբաղ-
դութիւնը տանել աւելի հեշտ է, թէպէտ այդ
դատողութիւնը անհիմն է: Կարելի մեծ է, և կա-
ռավարչական օգնութիւն օգտաւէտ է: Բաց-
ված է հասարակական խանութ ռաւովին ան-
հրաժեշտութեան միջոցները է ժամ ծախելու
համար: Կան փայտի պաշարներ ռուսաց աղ-
գաքնակութեան պէտքերի համար: Կարմիր
խաչի արագ բարեբար օգնութիւնը և մա-
նաւոր սենեկապետ Ալեքսանդրովսկու գոր-
ծունեութիւնը, որը պտուտ լիարժեք գիւ-
ղերը, ազգաբնակչութեան մէջ յատկապէս
թիւն են թողնում և ամբաստում են չնորհա-
կալութեան զղացմունքները դէպի Կարմիր
խաչի Օգոստոսիան հովանաւորութիւն: Ստոր-
կերկայ բաղլուսմանը Անդիժանու, երբեմն
բաւական զօրեղ, համարեա ամեն օր կը կնկնու-
նեն. մասնաւոր ցնցում զգացվում էր յունվարի
6-ի գիւղերը: Ուղղէնում, որը Անդիժանից 90
վերստ հեռաւորութեան վրա է գտնվում, ճեղ-
քաւածներ գոյացան տներում. բնակիչները
հեռացան տներից և տեղաւորվեցին վրաննե-
րում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«НОВОСТЯ» լրագրում կարդում ենք հետե-
ւեալը: «Սպանութեան յայտնի փորձը Կ. Պոլսի
հայոց պատրիարք Օրմանեանի կեանքի դէմ
ժամերգութեան ժամանակ ընականաբար մեծ
խորանցում գցեց հայկական և թիւրքական
չըջաններում: Երկու կուսակցութիւնն էլ այժմ
փոխադարձաբար մեղադրում են միմեանց և
իրար վրա են դրում ռմբագործութեան յան-
ցանքը: Թիւրքական իշխանութիւնները, համա-
րում են մի փորձական, որին կաշտել է թիւրք
կառավարութիւնը որոշ նպատակով: Հաւանա-
կանօրէն պէտք է նշեալ, որ չարագործը
ուղարկված է եղել հայկական կօստետի կող-
մից, որ դժգոհ է պատրիարքից նրա թշու-
րութեան և անփութութեան համար պաշտպա-
նելու իր հօտը: Կ. Պոլսում հեծեալ պահպան-
ների թիւը կրկնապատկված է, և հայերի զը-
րութիւնը Թիւրքիայում աւելի ևս փառացել է:
Թիւրքաց պաշտօնական չըջաններում սպանու-
թեան այդ փորձը համարում են անձնական
վրէժխնդրութեան արդիւնք: Այն երիտասա-
րդը, որ կատարել է ապանութեան փորձը, դե-
ղադրո՞ծի մի աշակերտ է՝ պետական բժշկա-
կան ուսումնարանի երրորդ կուրսից, Յակըր

ՊԱՐԻՉ. Մեռաւ Կոմագոօրտօր Պանկէտ:
ԿԱՐԱՅԱՄ. Բանկը Բուէնոս-Այրեսում առա-
ջարկեց վիճեցութեան կառավարութեանը
գումար պետութիւնների պահանջներին բաւա-
րարութիւն տալու համար:

ՀՈՒՆԻՑ. 7 ապոստամներ Գտանոիի նա-
հանգում ձերբակալվեցին. բռնված են շատ դրօ-
շակներ և զաղտնի նամակներ ու թղթեր, ո-
րոնցից երեւում է, որ Կանտոնում նախագծ-
վում է ապստամբութիւն: Կանտոնի փոխար-
քային առաջուց իմաց էր տրված այդ մասին:
ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ. Անգլիայի, Գերմանիայի, Իտա-
լիայի և Վենեցուէլայի ներկայացուցիչների ա-
ռաջին խորհրդակցութիւնը կայացաւ երէկ:
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Յունվարի 15-ին կայացաւ
առաջին պարահանդէսը ձմեռային պալատում:
Յունվարի 15-ին Մօսկվայից ժամանեց Մեծ
Իշխան Սէրգի Ալեքսանդրովի իր ամուսնու
հետ:

Փրանսիական դեսպան Մօսկեյից հրաժեշ-
տի ունենալութեան ընդունվեց Թագաւոր
կայսրից, նոյնպէս և Թագուհի Կայսրուհի Ալեք-
սանդրա Ֆէօդօրովնայից:

17 յունվարի

ԲԵՐԼԻՆ. «Berliner Correspondenz» հաղոր-
դում է, որ կառավարութիւնը բացատրեց, որ
օտար պետութիւնների զինուորական նաւերը
պրուսական ջրերում նաւահանգստային տուր-
քեր չեն վճարում:

ՍՏՈՒՆՈՒՐ. Թագաւորի առողջական դրու-
թիւնը երկուշաբթի չէ: Արտասահմանում տա-
րածված երկուշաբթի լուրերը անհիմն են:
Պրինց Եւգենիի առողջութիւնը գոհացուցիչ է:
ՊԱՐԻՉ. Նախկին միջնորդ Րէյնալ վախ-
ճանկեց:

Электротечная Груз. Издат. Т—ва, Б.-Ванская ул.